

DECIZIA nr. 33 din 24 aprilie 2023

referitoare la interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 4³ alin. (2) din Legea nr. 341/2004, coroborate cu art. 1 pct. 10 și 11, art. 168, art. 219 din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, art. 2 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal

Dosar nr. 332/1/2023

Gabriela Elena Bogasiu	- vicepreședintele delegat al Înaltei Curți de Casație și Justiție - președintele completului
Laura-Mihaela Ivanovici	- președintele Secției I civile
Marian Budă	- președintele Secției a II-a civile
Mariana Constantinescu	- președintele Secției de contencios administrativ și fiscal
Adina Georgeta Nicolae	- judecător la Secția I civilă
Andreia Liana Constanda	- judecător la Secția I civilă
Cristina Trușescu	- judecător la Secția I civilă
Mariana Hortolomei	- judecător la Secția I civilă
Irina Alexandra Boldea	- judecător la Secția I civilă
Veronica Magdalena Dănăilă	- judecător la Secția a II-a civilă
Iulia Manuela Cîrnu	- judecător la Secția a II-a civilă
Rodica Zaharia	- judecător la Secția a II-a civilă
Ruxandra Monica Duță	- judecător la Secția a II-a civilă
Diana Manole	- judecător la Secția a II-a civilă
Gheza Attila Farmathy	- judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Horațiu Pătrașcu	- judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Decebal Constantin Vlad	- judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Carmen Mihaela Voinescu	- judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal

Ștefania Dragoe

- judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal

1. Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept competent să judece sesizarea ce formează obiectul Dosarului nr. 332/1/2023, la care s-a conexas Dosarul nr. 333/1/2023, este legal constituit conform dispozițiilor art. 520 alin. (8) din Codul de procedură civilă și ale art. 35 alin. (1) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție.
2. Ședința este prezidată de doamna judecător Gabriela Elena Bogasiu, vicepreședintele delegat al Înaltei Curți de Casație și Justiție.
3. La ședința de judecată participă doamna Ileana Peligrad, magistrat-asistent, desemnată în conformitate cu dispozițiile art. 36 din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție.
4. Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a luat în examinare sesizările formulate de Curtea de Apel Craiova - Secția de litigii de muncă și asigurări sociale în vederea lămuririi următoarei probleme de drept: *Stabilirea termenului de prescripție aplicabil acțiunilor în restituirea sumelor reprezentând contribuții de asigurări de sănătate reținute din indemnizația de gratitudine prevăzută de art. 4 alin. (4) din Legea nr. 341/2004*
5. Magistratul-asistent învederează că, la dosarul cauzei, au fost depuse raportul întocmit de judecătorii-raportori, ce a fost comunicat părților, conform dispozițiilor art. 520 alin. (10) din Codul de procedură civilă, punct de vedere din partea Casei Județene de Pensii Dolj, cerere de intervenție voluntară și note scrise formulate de Tului Robert Marian.
6. Președintele completului, doamna judecător Gabriela Elena Bogasiu, constatând că nu mai sunt alte completări, chestiuni de invocat sau întrebări de formulat din partea membrilor completului, a declarat dezbaterile închise, iar completul de judecată a rămas în pronunțare.

ÎNALTA CURTE,

deliberând asupra chestiunii de drept cu care a fost sesizată, a constatat următoarele:

I. Titularii și obiectul sesizărilor

7. Prin Încheierea pronunțată la 19 ianuarie 2023, în Dosarul nr. 4.165/63/2021, Curtea de Apel Craiova - Secția de litigii de muncă și asigurări sociale a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, în baza art. 519 din Codul de procedură civilă, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarea chestiune de drept: „Stabilirea termenului de prescripție aplicabil acțiunilor în restituirea sumelor reprezentând contribuții de asigurări de sănătate reținute din indemnizația de gratitudine prevăzută de art. 4 alin. (4) din Legea nr. 341/2004“.
8. Sesizarea a fost înregistrată pe rolul instanței supreme la 8 februarie 2023, cu nr. 332/1/2023.
9. La aceeași dată a fost înregistrată, cu nr. 333/1/2023, sesizarea prin care Curtea de Apel Craiova - Secția de litigii de muncă și asigurări sociale a solicitat Înaltei Curți de Casație și Justiție, prin Încheierea pronunțată la 19 ianuarie 2023 în Dosarul nr. 3.735/63/2021, pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „Stabilirea termenului de prescripție aplicabil acțiunilor în restituirea sumelor reprezentând contribuții de asigurări de sănătate reținute din indemnizația de gratitudine prevăzută de art. 4 alin. (4) din Legea nr. 341/2004“.
10. Având în vedere că s-a solicitat, prin cele două încheieri ale Curții de Apel Craiova - Secția de litigii de muncă și asigurări sociale, pronunțate în dosarele nr. 4.165/63/2021 și nr. 3.735/63/2021, dezlegarea aceleiași chestiuni de drept, dosarele nr. 332/1/2023 și nr. 333/1/2023 au fost conexe.

II. Normele de drept intern incidente

11. Legea recunoștinței pentru victoria Revoluției Române din Decembrie 1989, pentru revolta muncitorească anticomunistă de la Brașov din noiembrie 1987 și pentru revolta muncitorească anticomunistă din Valea Jiului-Lupeni - august 1977 nr. 341/2004, cu modificările și completările ulterioare (Legea nr. 341/2004)

Articolul 3

(1) Pentru cinstirea memoriei celor care și-au jertfit viața și în semn de grațitudine față de cei care au luptat pentru victoria Revoluției române din decembrie 1989, se instituie următoarele titluri: (...)
b) Luptător pentru Victoria Revoluției din Decembrie 1989: (...)

3. Luptător cu Rol Determinant - atribuit celor care în perioada 14-22 decembrie 1989 au avut un rol determinant la declanșarea și victoria Revoluției Române din Decembrie 1989, și-au pus viața în pericol în confruntările cu forțele de represiune, au ocupat și apărat obiectivele de importanță deosebită, care au aparținut regimului totalitar, doar în localitățile în care, în urma acestor acțiuni și confruntări au rezultat persoane ucise, rănite sau reținute, până la fuga dictatorului.

Articolul 4

(4) Persoanele care au obținut titlurile prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. b) pct. 3, cărora li s-au eliberat noile certificate potrivit art. 32, beneficiază de o indemnizație de grațitudine lunară în coeficient de 1,10, calculată pe baza coeficienților de multiplicare aplicați asupra câștigului salarial mediu brut utilizat la fundamentarea bugetului asigurărilor sociale de stat și aprobat prin legea bugetului asigurărilor sociale de stat, aferent anului pentru care se face plata.

Articolul 4³

(2) Reglementările prevăzute de legislația privind pensiile, proprie fiecărui plătitor, referitoare la stabilire, plată, modificare, suspendare, reluare, încetare, expertizare, revizuire, contestare și recuperare a sumelor încasate necuvenit, se aplică și indemnizațiilor prevăzute de lege, dacă aceasta nu dispune altfel.

12. Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările și completările ulterioare (Legea nr. 263/2010)

Articolul 107

(1) În situația în care, ulterior stabilirii și/sau plății drepturilor de pensie, se constată diferențe între sumele stabilite și/sau plătite și cele legal cuvenite, casa teritorială de pensii operează, din oficiu sau la solicitarea pensionarului, modificările ce se impun, prin decizie de revizuire. (...)

(2) Sumele rezultate în urma aplicării prevederilor alin. (1) și (11) se acordă sau se recuperează, după caz, în cadrul termenului general de prescripție, calculat de la data constatării diferențelor.

Articolul 179

(1) În cazul sumelor încasate necuvenit cu titlu de prestații de asigurări sociale/alte drepturi prevăzute de legi speciale, casele teritoriale de pensii emit decizii de recuperare, prin care se stabilește în sarcina beneficiarilor obligația de restituire a acestor sume.

(2) Sumele prevăzute la alin. (1) se stabilesc cu respectarea termenului general de prescripție de 3 ani.

(3) Decizia de recuperare a sumelor încasate necuvenit cu titlu de prestații de asigurări sociale/alte drepturi prevăzute de legi speciale constituie titlu executoriu.

Articolul 181

(1) Prin derogare de la prevederile art. 226 alin. (10) din Codul de procedură fiscală, debitele provenite din prestații de asigurări sociale/alte drepturi prevăzute de legi speciale se recuperează prin reținere/compensare din/cu drepturile lunare plătite debitorului prin casele teritoriale de pensii.

(2) Reținerile/Compensările prevăzute la alin. (1) se efectuează de casele teritoriale de pensii, cu respectarea termenului general de prescripție de 3 ani.

(3) În cazul în care se constată că recuperarea debitului conform prevederilor alin. (1) și (2) nu se poate face în termenul general de prescripție de 3 ani, casa teritorială de pensii transmite titlul executoriu organului fiscal central, în vederea punerii în executare silită, potrivit dispozițiilor Codului de procedură fiscală.

(4) Debitele recuperate în condițiile alin. (1)-(3) se fac venit la bugetul din care au fost finanțate sumele încasate necuvenit.

(5) În situația prevăzută la alin. (3), procedura de transmitere, de către casele teritoriale de pensii, a titlurilor executorii, precum și aceea de evidență a recuperării debitelor se stabilesc prin ordin comun al ministrului finanțelor publice și al ministrului muncii și justiției sociale.

13. Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, republicată, cu modificările și completările ulterioare (Legea nr. 95/2006)

Articolul 220

(1) Fondul național unic de asigurări sociale de sănătate, denumit în continuare fondul, este un fond special care se constituie și se utilizează potrivit prezentei legi.

(2) Constituirea fondului se face din contribuția de asigurări sociale de sănătate, denumită în continuare contribuție, suportată de asigurați, din sumele care se distribuie fondului din contribuția asiguratorie pentru muncă, conform art. 220⁶ alin. (4) lit. d) din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare, sumele provenite din protocoale încheiate de CNAS cu deținătorii de autorizații de punere pe piață sau reprezentanții legali ai acestora, sumele provenite din angajamentele obligatorii asumate de deținătorii de autorizație de punere pe piață, potrivit deciziilor Comisiei Europene emise în aplicarea Regulamentului (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 și 82 din tratat, din subvenții de la bugetul de stat, precum și din alte surse - donații, sponsorizări, dobânzi, exploatarea patrimoniului CNAS și al caselor de asigurări de sănătate potrivit legii. (...)

(3) Gestionarea fondului se face, în condițiile legii, prin CNAS și prin casele de asigurări de sănătate. (...)

Articolul 266

(4) Termenul de prescripție a obligației de plată privind contribuția de asigurări sociale de sănătate este prevăzut în Codul de procedură fiscală, cu modificările și completările ulterioare.

Articolul 270

Activitatea privind declararea, stabilirea, controlul și colectarea și soluționarea contestațiilor pentru contribuția de asigurări sociale de sănătate se realizează de către ANAF, prin structurile de specialitate cu atribuții de administrare a creanțelor fiscale, inclusiv unitățile subordonate.

14. Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare (Codul fiscal) Art. 2 - Impozitele, taxele și contribuțiile sociale obligatorii reglementate de Codul fiscal

(2) Contribuțiile sociale obligatorii reglementate prin prezentul cod sunt următoarele: (...)

b) contribuția de asigurări sociale de sănătate, datorată bugetului Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate;

15. Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată, cu modificările și completările ulterioare (Codul civil)

Articolul 2.517

Termenul prescripției este de 3 ani, dacă legea nu prevede un alt termen.

16. Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările și completările ulterioare (Codul de procedură fiscală) Art. 1 - Definiții

În înțelesul prezentului cod, termenii și expresiile de mai jos au următoarele semnificații: (...)

10. *creanță fiscală - dreptul la încasarea oricărei sume care se cuvine bugetului general consolidat, reprezentând creanța fiscală principală și creanța fiscală accesorie;*

11. *creanță fiscală principală - dreptul la perceperea impozitelor, taxelor și contribuțiilor sociale, precum și dreptul contribuabilului la restituirea sumelor plătite fără a fi datorate și*

la rambursarea sumelor cuvenite, în situațiile și condițiile prevăzute de lege; (...)

28. *obligație fiscală principală - obligația de plată a impozitelor, taxelor și contribuțiilor sociale, precum și obligația organului fiscal de a restitui sumele încasate fără a fi datorate și de a rambursa sumele cuvenite, în situațiile și condițiile prevăzute de lege; (...)*

30. *organ fiscal - organul fiscal central, organul fiscal local, precum și alte instituții publice care administrează creanțe fiscale; (...)*

35. *plătitor - persoana care, în numele contribuabilului, conform legii, are obligația de a plăti sau de a reține și de a plăti ori de a colecta și plăti, după caz, impozite, taxe și contribuții sociale. Este plătitor și sediul secundar obligat, potrivit legii, să se înregistreze fiscal ca plătitor de salarii și de venituri asimilate salariilor;*

Art. 168 - Restituiri de sume

(1) *Se restituie, la cerere, contribuabilului/plătitorului orice sumă plătită sau încasată fără a fi datorată.*

(2) *În situația în care s-a făcut o plată fără a fi datorată, cel pentru care s-a făcut astfel plata are dreptul la restituirea sumei respective.*

Art. 219 - Prescripția dreptului de a cere restituirea

(1) *Dreptul contribuabilului/plătitorului de a cere restituirea creanțelor fiscale se prescrie în termen de 5 ani de la data de 1 ianuarie a anului următor celui în care a luat naștere dreptul la restituire*

III. Expunerea succintă a proceselor

17. Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Dolj - Secția conflicte de muncă și asigurări sociale la 18 iunie 2021, cu nr. 4.165/63/2021, reclamantul A a solicitat obligarea pârâtei Casa Județeană de Pensii Dolj la restituirea sumelor de bani reținute abuziv, începând cu 1 ianuarie 2016 și până la 16 iunie 2020, reprezentând cotă CASS din drepturile încasate potrivit Legii nr. 341/2004, la care să se calculeze și dobânda legală de la data reținerii fiecărei contribuții lunare până la data plății efective.

18. Pârâta a formulat întâmpinare prin care a invocat excepția lipsei calității procesuale pasive și excepția prescripției dreptului la acțiune, termenul general de prescripție de 3 ani fiind împlinit la data formulării acțiunii, iar pe fond a solicitat să se rețină faptul că nu există prevedere legală care

să dispună neplata contribuției de asigurări sociale de sănătate pentru categoria de beneficiari din care face parte reclamantul.

19. Pârâta a formulat cerere de chemare în garanție a Casei Naționale de Asigurări de Sănătate, Casei Județene de Asigurări de Sănătate Dolj, Agenției Naționale de Administrare Fiscală - Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Craiova - Administrația Finanțelor Publice Craiova și a solicitat, în cazul în care va cădea în pretenții, ca persoanele chemate în garanție să fie obligate la asigurarea fondurilor necesare plății punerii în executare a dispoziției instanței sau la plata despăgubirilor către pârâtă în cuantumul reprezentat de cuantumul contribuției ce trebuie restituită.

20. Prin Sentința civilă nr. 1.359 din 16 mai 2022, Tribunalul Dolj - Secția conflicte de muncă și asigurări sociale a respins excepția lipsei calității procesuale pasive, invocată de pârâtă, a admis excepția prescripției dreptului la acțiune pentru perioada 1 ianuarie 2016 - 17 iunie 2016 și a respins acțiunea ca fiind prescrisă pentru această perioadă, a admis în parte acțiunea, a obligat pârâta să restituie reclamantului sumele reținute cu titlu de cotă CASS pentru indemnizația lunară în cuantum de 1.102 lei, încasată în temeiul Legii nr. 341/2004, aferentă perioadei 17 iunie 2016 - 15 iunie 2020, precum și dobânda legală aferentă, de la data scadenței fiecărei sume și până la data plății efective, și a respins cererea de chemare în garanție formulată de pârâtă.

21. Instanța a reținut că plata indemnizației prevăzute de Legea nr. 341/2004 se face de către casele de pensii, iar în litigiul de față dintre reclamant, în calitate de beneficiar al unei legi speciale, Legea nr. 341/2004, și pârâtă, având ca obiect restituirea sumelor reprezentând contribuții de asigurări sociale de sănătate, aceasta din urmă are calitate procesuală pasivă, întrucât decizia prin care reclamantului i-a fost acordată indemnizația de gratitudine a fost emisă de pârâtă, inclusiv talonul de plată a indemnizației lunare, și care, de asemenea, reține și virează contribuția de asigurări sociale de sănătate.

22. S-a mai apreciat că, potrivit art. 27 din Ordonanța Guvernului nr. 86/2003 privind unele reglementări în domeniul financiar, începând cu 1 ianuarie 2004, activitatea privind declararea, constatarea, controlul, colectarea și soluționarea contestațiilor pentru contribuțiile pentru asigurări sociale de sănătate datorate de persoanele juridice și persoanele fizice care au calitatea de angajator sau entitățile asimilate angajatorului se realizează de către Ministerul Finanțelor Publice și unitățile sale subordonate, care au și calitatea de creditor bugetar, art. 1 alin. (2) lit. i) din Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1.644/2003 precizează că sunt asimilate angajatorilor entitățile care datorează contribuții sociale și rețin contribuții sociale de la persoanele asigurate obligatoriu prin efectul legii, iar conform art. 153 alin. (1) lit. j) din Codul fiscal, în vigoare în perioada dedusă judecății, printre contribuabilii/plătitorii de venit la sistemul de asigurări sociale de sănătate se numără și Casa Națională de Pensii Publice, prin casele teritoriale de pensii.

23. Sub aspectul excepției prescripției dreptului la acțiune al reclamantului pentru sumele solicitate și reținute începând cu 1 ianuarie 2016 s-a constatat că este întemeiată doar în ceea ce privește pretențiile aferente perioadei 1 ianuarie 2016-17 iunie 2016, pentru perioada ulterioară fiind aplicabile dispozițiile art. 168 alin. (1)-(3) din Codul de procedură fiscală, în conformitate cu care se restituie, la cererea contribuabilului/ plătitorului, orice sumă plătită sau încasată fără a fi datorată, aceleași prevederi fiind incidente și pentru sumele de restituit ca urmare a aplicării, potrivit legii, a scutirii indirecte sau a altor asemenea scutiri.

24. Prin urmare, orice plată efectuată fără cauză, în lipsa unei creanțe fiscale, trebuie să fie restituită, conform Codului de procedură fiscală, la cererea contribuabilului/plătitorului, în termen de 5 ani de la data de 1 ianuarie a anului următor celui în care a luat naștere dreptul la restituire, conform art. 219 alin. (1) din Codul de procedură fiscală.

25. Aplicabilitatea în cauză a acestui termen de prescripție rezultă din coroborarea acestor dispoziții cu cele ale art. 181 alin. (1)-(3) din Legea nr. 263/2010, în conformitate cu care, prin derogare de la prevederile art. 226 alin. (10) din Codul de procedură fiscală, debitele provenite din prestații de asigurări sociale/alte drepturi prevăzute de legi speciale se recuperează prin reținere/compensare din/cu drepturile lunare plătite debitorului prin casele teritoriale de pensii.

26. Același text prevede că reținerile/compensările prevăzute la alin. (1) se efectuează de casele teritoriale de pensii, cu respectarea termenului general de prescripție de 3 ani, iar în cazul în care se constată că recuperarea debitului conform prevederilor alin. (1) și (2) nu se poate face în termenul general de prescripție de 3 ani, casa teritorială de pensii transmite titlul executoriu organului fiscal central în vederea punerii în executare silită, potrivit dispozițiilor Codului de procedură fiscală.

27. Ca atare, instanța a reținut că, la recuperarea debitelor provenite din prestații de asigurări sociale sau din alte drepturi prevăzute de legi speciale, sunt aplicabile dispozițiile din Codul de procedură fiscală, debitele fiind recuperate de la beneficiar în termenul de 5 ani statuat de art. 219 din Codul de procedură fiscală, prevederi care trebuie aplicate și în cazul în care beneficiarul solicită de la organul fiscal sau de la instituția care a efectuat greșit reținerea contribuției restituirea acesteia, în baza principiului simetriei juridice.

28. A aprecia că termenul de prescripție este cel de 3 ani, întrucât reclamant este beneficiarul drepturilor ce au fost reținute de o entitate asimilată angajatorului, conform legislației fiscale, ar duce la situația în care ar fi aplicabile două termene de prescripție, în funcție de titularul cererii de restituire, ceea ce nu este posibil, astfel că excepția invocată de pârâtă a fost respinsă.

29. Pe fondul cauzei, instanța a apreciat, în esență, că, având în vedere calitatea reclamantului, beneficiar al prevederilor Legii nr. 341/2004, acesta este scutit de plata contribuțiilor de asigurări sociale de sănătate și, drept urmare, conform celor reținute de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept prin Decizia nr. 14 din 17 februarie 2020, a admis în parte acțiunea și a obligat pârâta să restituie reclamantului sumele reținute cu titlu de cotă CASS pentru indemnizația lunară în cuantum de 1.102 lei, încasată în temeiul Legii nr. 341/2004, corespunzătoare perioadei 17 iunie 2016-15 iunie 2020, precum și dobânda legală aferentă, de la data scadenței fiecărei sume și până la data plății efective.

30. Împotriva acestei sentințe a declarat apel pârâta. În motivarea apelului a susținut, în esență, că hotărârea este dată cu încălcarea prevederilor legale incidente, a Deciziei Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nr. 14 din 17 februarie 2020 și a probelor din dosar.

31. Cu privire la excepția prescripției, privind capătul de cerere pentru restituirea sumelor reținute cu titlu de contribuție de asigurări sociale de sănătate calculate asupra indemnizațiilor primite conform art. 3-5 din Legea nr. 341/2004, a arătat că dreptul material la acțiune al indemnizațiilor primite este prescris, iar termenul general de prescripție de 3 ani a fost depășit. Chiar și termenul de restituire de 5 ani, menționat de instanța de fond, este depășit, întrucât acțiunea a fost depusă la 18 iunie 2021, iar drepturile acordate de instanță s-au născut începând cu 17 iunie 2016.

32. Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Dolj - Secția conflicte de muncă și asigurări sociale la 7 iunie 2021, cu nr. 3.735/63/2021, reclamantul B a solicitat obligarea pârâtei Casa Județeană de Pensii Dolj la restituirea sumelor de bani reținute abuziv, începând cu 1 ianuarie 2016 și până la 16 iunie 2020 (având în vedere termenul de prescripție de 5 ani prevăzut de art. 219 din Legea nr. 207/2015), reprezentând cotă CASS din drepturile încasate potrivit Legii nr. 341/2004, la care să se calculeze și dobânda legală de la data reținerii fiecărei contribuții lunare până la data plății efective.

33. Pârâta a formulat întâmpinare prin care a invocat excepția lipsei calității procesuale pasive în ceea ce privește capătul de cerere privind restituirea sumelor reținute ca și contribuție CASS pe ultimii trei ani, excepția prescripției, iar pe fond a solicitat respingerea acțiunii.

34. Pârâta a formulat și cerere de chemare în garanție a Casei Naționale de Asigurări de Sănătate, Casei Județene de Asigurări de Sănătate Dolj, Agenției Naționale de Administrare Fiscală - Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Craiova - Administrația Finanțelor Publice Craiova.

35. Prin Sentința civilă nr. 4.364 din 3 decembrie 2021, Tribunalul Dolj - Secția conflicte de muncă și asigurări sociale a respins ca inadmisibilă cererea de chemare în garanție, a respins excepția lipsei calității procesuale pasive invocată de pârâtă, a respins excepția prescripției dreptului material la acțiune invocată de pârâtă, a admis acțiunea formulată de reclamantul B și a obligat pârâta să restituie reclamantului suma reținută cu titlu de cotă CASS pentru drepturile prevăzute de Legea nr. 341/2004, aferentă perioadei 1 ianuarie 2016 - 16 iunie 2020, precum și dobânda legală de la data reținerii până la data plății efective.

36. Instanța a reținut argumente similare celor reținute prin sentința pronunțată în Dosarul nr. 4.165/63/2021. Sub aspectul excepției prescripției dreptului la acțiune pentru sumele solicitate și reținute înainte de iunie 2018 a reținut că, potrivit art. 219 alin. (1) din Codul de procedură fiscală, dreptul contribuabilului/plătitorului de a cere restituirea creanțelor fiscale se prescrie în termen de 5 ani de la data de 1 ianuarie a anului următor celui în care a luat naștere dreptul la restituire, contribuția de asigurări sociale de sănătate constituind creanță fiscală.

37. Împotriva acestei sentințe a declarat apel pârâta, în motivarea căruia a susținut, în esență, că hotărârea este dată cu încălcarea prevederilor legale incidente, a Deciziei Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nr. 14 din 17 februarie 2020 și a probelor din dosar.

38. Totodată, a arătat că nu poate fi primită motivarea instanței de fond potrivit căreia contribuția de asigurări sociale de sănătate este o creanță fiscală, fiindu-i aplicabile prevederile art. 168 din Codul de procedură fiscală, întrucât, dacă ar reprezenta o creanță fiscală, atunci restituirea ar trebui să fie în sarcina organului fiscal competent ce gestionează aceste contribuții în numele și pentru Casa Națională de Sănătate și casele județene de sănătate, și nicidecum a Casei județene de pensii, care a virat contribuțiile în contul aparținând bugetului asigurărilor sociale de sănătate.

39. Astfel, dacă instanța a constatat că are calitate procesuală pasivă pentru că a emis decizia privind acordarea indemnizațiilor prevăzute de Legea nr. 341/2004 și a reținut și virat această contribuție, atunci trebuie să fie aplicabile prevederile Legii nr. 263/2010 în ceea ce privește prescripția, potrivit art. 43 alin. (2) din Legea nr. 341/2004. Așadar, în condițiile în care se stabilește că plata contribuției de asigurări sociale de sănătate este apanajul exclusiv al caselor teritoriale de pensii, restituirea contribuției de asigurări sociale de sănătate nu poate opera decât în termenul general de prescripție de trei ani.

40. În cadrul soluționării căilor de atac în cele două dosare, instanța de apel a pus în discuția părților, din oficiu, sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unei chestiuni de drept în vederea pronunțării unei hotărâri prelabile cu privire la problema de drept ce formează obiectul prezentelor sesizări.

IV. Motivele de admisibilitate reținute de titularul sesizărilor

41. Prin încheierile de sesizare, instanța de trimitere a constatat admisibilitatea sesizărilor, reținând următoarele: cauza este în curs de judecată, în fața instanței de apel - Curtea de Apel Craiova; cauza este în faza procesuală a apelului, Curtea de Apel Craiova judecând în ultimă instanță, potrivit dispozițiilor art. 155 din Legea nr. 263/2010; Curtea de Apel Craiova este competentă material și teritorial să judece calea de atac declarată, în conformitate cu prevederile art. 96 alin. (1) pct. 2 din

Codul de procedură civilă; de lămurirea modului de interpretare și aplicare a dispozițiilor art. 43 alin. (2) din Legea nr. 341/2004, ce trimite la prevederile art. 179 și art. 181 din Legea nr. 263/2010, respectiv a art. 219 din Codul de procedură fiscală, depinde soluționarea pe fond a cauzei, câtă vreme dezlegarea dată motivelor de apel vizând prescripția dreptului la acțiune depinde de aplicarea acestor dispoziții legale; problema de drept nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, astfel cum rezultă din datele publice afișate pe portalul de internet al Înaltei Curți de Casație și Justiție.

42. Totodată, instanța de sesizare a reținut noutatea chestiunii de drept și a arătat că problema de drept privește interpretarea și aplicarea unor texte din Codul de procedură fiscală, respectiv din Legea nr. 263/2010, care, deși au intrat în vigoare de o perioadă de timp însemnată, sunt susceptibile a crea în continuare controverse, cu atât mai mult în contextul generat de minuta de practică neunitară a președinților de secție din 23 septembrie 2021, care intră în contradicție cu dezlegările date de către Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept prin Decizia nr. 10/2014 și față de faptul că nu s-a conturat o jurisprudență constantă în care să se fi statuat asupra acestei probleme de drept.

43. De asemenea, chestiunea în discuție este diferită de cea asupra căreia s-a pronunțat Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept prin Decizia nr. 10/2014, întrucât dispozițiile legale supuse analizei instanței supreme în respectiva sesizare au vizat termenul de prescripție aplicabil în cazul unor drepturi prevăzute de alte legi speciale, fără a se statua expres asupra prezentei probleme de drept.

44. S-au mai reținut ca fiind importante, sub aspectul noutății, existența și dezvoltarea unei jurisprudențe continue și constante în această materie, faptul că norma a cărei interpretare se solicită pe calea acestei sesizări reprezintă o chestiune nouă de drept, ce necesită o dezlegare prin pronunțarea unei hotărâri prealabile, dat fiind potențialul său de a genera practică neunitară și în scopul înlăturării oricărei incertitudini care ar putea plana asupra securității raporturilor juridice deduse judecării.

V. Punctul de vedere al instanțelor de trimitere

45. Prin cele două încheieri de sesizare, care cuprind aceleași argumente, s-a apreciat că trebuie avută în vedere calificarea juridică a cererii de chemare în judecată, scopul cererii de chemare în judecată fiind recuperarea sumelor reținute din indemnizațiile prevăzute de Legea nr. 341/2004, cu titlu de contribuții de asigurări sociale de sănătate.

46. Or, în raport cu dispozițiile art. 153 din Legea nr. 263/2010, la care fac trimitere dispozițiile art. 43 din Legea nr. 341/2004, tribunalele soluționează în primă instanță litigiile de asigurări sociale ce izvorăsc din aplicarea acestei legi, iar cu o astfel de cerere a fost sesizată prima instanță.

47. De asemenea, potrivit prevederilor art. 142 din Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 263/2010, casele teritoriale/sectoriale de pensii calculează, rețin și virează, în cadrul competențelor legale, contribuția de asigurări de sănătate, impozitul pe veniturile din pensii și orice alte obligații către alte fonduri, stabilite de legislația în vigoare la data efectuării plății.

48. Plata indemnizației de gratitudine prevăzute de Legea nr. 341/2004 se face de către casele de pensii. Prin urmare, prin reținerea greșită a cotei de contribuții de asigurări de sănătate se diminuează cuantumul indemnizației, iar beneficiarul are dreptul să solicite restituirea diferenței de indemnizație, în măsura în care este calculată în mod eronat.

49. Potrivit art. 4[^]3 alin. (2) din Legea nr. 341/2004, reglementările prevăzute de legislația privind pensiile, proprie fiecărui plătitor, referitoare la stabilire, plată, modificare, suspendare, reluare, încetare, expertizare, revizuire, contestare și recuperare a sumelor încasate necuvenit, se aplică și indemnizațiilor prevăzute de lege, dacă aceasta nu dispune altfel.

50. Astfel, atât timp cât intimata, în calitate de plătitor al indemnizației, a aplicat eronat dispozițiile legale care reglementează reținerea contribuției la bugetul asigurărilor sociale de sănătate, în conformitate cu prevederile legale incidente, prezentul raport juridic, astfel cum este dedus judecării, ia naștere între beneficiarul indemnizației și casa teritorială de pensii, ca plătitoare a indemnizației.

51. Chiar dacă banii reținuți de către intimata Casa de pensii din indemnizație, cu titlu de CASS, au fost virati către Casa Națională de Asigurări de Sănătate, în mod direct sau prin intermediul unor alte instituții, litigiul pendinte are ca părți implicate Casa de pensii și beneficiarul indemnizației. Obiectul cererii îl reprezintă obligarea pârâtei Casa de pensii la restituirea sumelor reținute în mod nejustificat din drepturile cuvenite conform Legii nr. 341/2004, și nu restituirea contribuției de la bugetul asigurărilor sociale de sănătate; în aceste condiții, obligația de restituire a sumelor trebuie analizată în contradictoriu cu instituția care a efectuat această reținere și care a fost chemată în judecată în această calitate.

52. Prin urmare, nu se poate reține termenul de prescripție de 5 ani, prevăzut de art. 219 din Codul de procedură fiscală, acesta fiind un termen special reglementat numai în mod limitativ, pentru dreptul contribuabilului/plătitorului de a cere restituirea creanțelor fiscale de la organul fiscal competent.

53. În acest sens este Ordinul președintelui Agenției Naționale de Administrare Fiscală nr. 187 din 22 ianuarie 2018 pentru aprobarea Procedurii de restituire a sumelor reprezentând taxe sau alte venituri ale bugetului de stat, plătite în plus sau necuvenit și pentru care nu există obligația de declarare. În această procedură se reglementează modalitatea de restituire a sumelor plătite la bugetul de stat în plus față de obligația legală ori a sumelor plătite în vederea realizării unei prestații care nu a mai fost efectuată și pentru care nu există obligația de declarare, încasate/stabilite de autoritățile și instituțiile publice, altele decât cele prevăzute de Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 2.465/2010 pentru aprobarea Procedurii de restituire a sumelor aferente veniturilor încasate din activitatea desfășurată de autoritățile și instituțiile publice reorganizate ca instituții publice finanțate integral de la bugetul de stat, potrivit anexelor nr. 1 și 2 la Legea nr. 329/2009 privind reorganizarea unor autorități și instituții publice, raționalizarea cheltuielilor publice, susținerea mediului de afaceri și respectarea acordurilor-cadru cu Comisia Europeană și Fondul Monetar Internațional, cu modificările ulterioare.

54. În raport cu principiul de drept conform căruia *exceptio est strictissimae interpretationis* au mai arătat instanțele de trimitere, o astfel de normă de excepție se aplică numai în cazuri limitativ prevăzute de lege, nefiind permis a fi extinse prin analogie. Or, în cauza de față fiind vorba de un litigiu de asigurări sociale ce se derulează în contradictoriu cu casa de pensii, iar nu unul de drept fiscal, prezentului raport juridic nu îi sunt aplicabile normele de drept fiscal, care impun o anumită procedură, obligatorie de urmat.

55. Opiniile potrivit cărora orice plată efectuată fără cauză, în lipsa unei creanțe fiscale, trebuie să fie restituită, conform Codului de procedură fiscală, la cererea contribuabilului/ plătitorului, în termen de 5 ani de la 1 ianuarie a anului următor celui în care a luat naștere dreptul la restituire, se întemeiază pe dispozițiile art. 219 alin. (1) din Codul de procedură fiscală.

56. Aplicabilitatea acestui termen de prescripție ar putea rezulta din coroborarea acestor dispoziții cu cele ale art. 181 alin. (1)-(3) din Legea nr. 263/2010, în conformitate cu care, prin derogare de la prevederile art. 226 alin. (10) din Codul de procedură fiscală, debitele provenite din prestații de asigurări sociale/alte drepturi prevăzute de legi speciale se recuperează prin reținere/compensare din/cu drepturile lunare plătite debitorului prin casele teritoriale de pensii, reținerile/ compensările prevăzute la alin. (1) se efectuează de casele teritoriale de pensii, cu respectarea termenului general

de prescripție de 3 ani, iar în cazul în care se constată că recuperarea debitului conform prevederilor alin. (1) și (2) nu se poate face în termenul general de prescripție de 3 ani, casa teritorială de pensii transmite titlul executoriu organului fiscal central, în vederea punerii în executare silită, potrivit dispozițiilor Codului de procedură fiscală.

57. Ca atare, potrivit acestor dispoziții legale, casele teritoriale de pensii pot face rețineri sau compensări din drepturile de pensie sau indemnizații de gratitudine, cu respectarea termenului general de prescripție de 3 ani.

58. Pentru a fi aplicabile dispozițiile din procedura fiscală, respectiv pentru a recupera debite de la beneficiar în termenul de 5 ani prevăzut de art. 219 din Codul de procedură fiscală, casa teritorială de pensii transmite titlul executoriu organului fiscal central, în vederea punerii în executare silită, potrivit dispozițiilor Codului de procedură fiscală. Or, termenul de prescripție de 5 ani prevăzut de legislația fiscală este aplicabil numai în raportul dintre beneficiar/contribuabil și organul fiscal competent.

59. Per a contrario, au subliniat instanțele de trimitere, în raportul juridic angrenat între casa teritorială de pensii și beneficiarul dreptului calculat de această instituție este aplicabil numai termenul general de prescripție de 3 ani, prevăzut de art. 179 din Legea nr. 263/2010. Pentru a fi aplicabil termenul de prescripție de 5 ani, raportul juridic trebuie legat între organul fiscal și contribuabil.

60. În linii generale, aceeași soluție transpare din considerentele pe care Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept le-a avut în vedere la momentul pronunțării Deciziei nr. 10/2014, respectiv faptul că „Restituirea“ enunțată în titlul cap. VII din Codul de procedură fiscală este explicitată la art. 135 din acest act normativ ca fiind „dreptul contribuabililor de a cere compensarea sau restituirea creanțelor fiscale“, ceea ce este o chestiune diferită de obiectul de reglementare al art. 76 alin. (2) din Legea nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă, cu modificările și completările ulterioare (denumită, în continuare, Legea nr. 76/2022), care constituie cauza obligației angajaților la restituirea debitelor constituite la bugetul asigurărilor pentru șomaj.

61. Chiar dacă prevederile legale supuse interpretării sunt diferite de cele puse în discuție în prezenta sesizare, linia de interpretare a instanței supreme se impune a fi menținută și în litigiul pendinte. Astfel, fiind în discuție sume de bani reținute eronat de pârâta Casa de pensii din indemnizația cuvenită potrivit Legii nr. 341/2004, devin aplicabile dispozițiile legale care reglementează termenul general de prescripție de 3 ani, incident în cauzele supuse jurisdicției de asigurări sociale. Termenul de prescripție de 5 ani este specific legislației fiscale și poate fi antrenat în aplicare de o cerere de restituire adresată către organul fiscal, în opoziție cu litigiul de asigurări sociale care are reguli specifice, inclusiv în materie de prescripție.

62. În concluzie, opinia celor două instanțe de trimitere este în sensul că problema de drept pusă în discuție a dat naștere la suficiente dificultăți de interpretare, care justifică atenția Înaltei Curți de Casație și Justiție în tranșarea definitivă a unei soluții de natură a preîntâmpina ulterioarele direcționări divergente ale jurisprudenței.

VI. Punctele de vedere ale părților

63. Apelanta Casa Județeană de Pensii Dolj, prin punctul de vedere depus, a arătat că, în măsura în care reclamantul a înțeles să solicite restituirea contribuției de la Casa județeană de pensii, sumele ce se cer a fi restituite nu pot fi privite ca fiind creanțe fiscale ce sunt administrate de către Agenția Națională de Administrare Fiscală, cărora li se aplică termenul de prescripție de 5 ani, ci se supun prevederilor Legii nr. 263/2010, respectiv termenului de prescripție de 3 ani.

64. Intimata-chemată în garanție Casa Națională de Asigurări de Sănătate a opinat că, prin raportare la obiectul dosarului, ce constă în restituirea sumelor de bani cu titlu de contribuție de asigurări de sănătate reținute de către apelanta-pârâtă din indemnizația de gratitudine prevăzută de Legea nr. 341/2004, reținerea sumelor de bani în discuție într-un litigiu de asigurări sociale, care intră sub incidența Codului civil, sunt aplicabile dispozițiile art. 2517 din acest act normativ, potrivit cărora „Termenul prescripției este de trei ani, dacă legea nu prevede un alt termen.“

65. A apreciat că este aplicabil termenul general de prescripție de 3 ani prevăzut de art. 2517 din Codul civil, coroborat cu prevederile art. 107 din Legea nr. 236/2010, și nu termenul de 5 ani prevăzut de art. 219 din Codul de procedură fiscală, care s-ar fi aplicat doar în situația în care reclamantul ar fi apelat la restituirea unei creanțe fiscale pe calea procedurii administrativ fiscale, ceea ce ar fi presupus formularea unei cereri administrative obligatorii de către contribuabil, conform art. 168 alin. (1) din același act normativ, a cărei soluționare se realizează, potrivit art. 98 lit. a) din Codul de procedură fiscală, prin decizie privind soluționarea cererilor de restituiri de creanțe fiscale emisă de organul fiscal competent, iar în caz de refuz nejustificat al organului competent de soluționare a cererii administrative obligatorii a contribuabilului sau în caz de contestație împotriva deciziei emise în soluționarea cererii de restituire, accesul la justiție al contribuabilului este garantat prin intermediul contenciosului fiscal, în acord cu procedura prevăzută în acest scop de Codul de procedură fiscală și în completare de Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările și completările ulterioare. În aceste condiții, sunt aplicabile dispozițiile de drept comun în materie civilă, conform art. 2517 din Codul civil, termenul de prescripție al dreptului material la acțiune fiind de 3 ani, anterior introducerii acțiunii.

66. Celelalte părți nu au formulat puncte de vedere.

VII. Jurisprudența instanțelor naționale în materie

67. La solicitarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, instanțele naționale au comunicat hotărâri judecătorești definitive, precum și puncte de vedere ale judecătorilor asupra chestiunii de drept supuse dezlegării.

68. Într-o primă orientare, s-a arătat că, în astfel de cauze, este incident termenul de prescripție de 5 ani, reglementat prin art. 219 din Codul de procedură fiscală, reținându-se că, pentru a se stabili data de la care beneficiarul prevederilor art. 4 alin. (4) din Legea nr. 341/2004 este îndreptățit la restituirea contribuțiilor de asigurări sociale aferente indemnizației de revoluționar, trebuie examinată natura creanței sale.

69. În acest sens, s-a apreciat că nu sunt incidente dispozițiile art. 107 alin. (2) din Legea nr. 263/2010, care prevăd un termen de prescripție de 3 ani, întrucât persoanele îndreptățite nu solicită restituirea indemnizației de revoluționar, ci a sumelor reținute cu titlu de contribuții de asigurări sociale de stat, fără a fi datorate.

70. În conformitate cu prevederile art. 2 alin. (2) lit. b) din Codul fiscal, aplicabil începând cu 1 ianuarie 2016, în categoria juridică a contribuțiilor sociale obligatorii reglementate prin acest cod este inclusă și contribuția de asigurări sociale de sănătate, datorată bugetului Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate. Prin art. 153 alin. (1) lit. a) și f²) din același act normativ se prevede că următoarele persoane au calitatea de contribuabili/plătitori de venit la sistemul de asigurări sociale de sănătate: a) cetățenii români cu domiciliul sau reședința în România; f²) Casa Națională de Pensii Publice, prin casele teritoriale de pensii, precum și casele sectoriale de pensii, pentru persoanele care realizează venituri din pensii și pentru cele asimilate acestora, în temeiul legii, precum indemnizația prevăzută de Legea nr. 341/2004 asimilată veniturilor din pensii, în baza art. 4³ alin. (2) din Legea nr. 341/2004.

71. Obiectul cererii de restituire îl constituie, aşadar, o creanţă fiscală principală, astfel cum este definită de art. 1 pct. 11 din Codul de procedură fiscală, „dreptul la perceperea impozitelor, taxelor şi contribuţiilor sociale, precum şi dreptul contribuabilului la restituirea sumelor plătite fără a fi datorate şi la rambursarea sumelor cuvenite, în situaţiile şi condiţiile prevăzute de lege“. Împrejurarea că aceste contribuţii au fost reţinute de către casele de pensii din indemnizaţiile cuvenite şi nu plătite direct de către contribuabili nu poate schimba natura lor de creanţă fiscală.

72. Atât sumele reţinute cu titlu de contribuţii la asigurări sociale, cât şi sumele plătite, fără a fi datorate, cu acelaşi titlu de contribuţii la asigurări sociale reprezintă creanţe fiscale, iar cât timp casele de pensii au reţinut contribuţia de asigurări sociale de sănătate din indemnizaţiile de graţitudine primite de beneficiari în temeiul Legii nr. 341/2004, fără ca aceasta să fie datorată, cauza cererii de chemare în judecată o reprezintă plata nedatorată.

73. În consecinţă, devin aplicabile prevederile art. 168 din Codul de procedură fiscală, potrivit cărora „(1) Se restituie, la cerere, contribuabilului/plătitorului orice sumă plătită sau încasată fără a fi datorată. (2) În situaţia în care s-a făcut o plată fără a fi datorată, cel pentru care s-a făcut astfel plata are dreptul la restituirea sumei respective“. Or, în acest caz, aşa cum rezultă din prevederile art. 219 din Codul de procedură fiscală, „dreptul contribuabilului/plătitorului de a cere restituirea creanţelor fiscale se prescrie în termen de 5 ani de la data de 1 ianuarie a anului următor celui în care a luat naştere dreptul la restituire“.

74. Aşadar, faţă de natura contribuţiei reţinute fără a fi datorată, în cauzele având ca obiect restituirea acestor prestaţii, devine incident termenul de prescripţie special de 5 ani, reglementat de Codul de procedură fiscală.

75. În acest sens, au comunicat hotărâri judecătoreşti şi puncte de vedere următoarele instanţe: Curtea de Apel Alba Iulia, Tribunalul Sibiu, Curtea de Apel Braşov, Tribunalul Braşov, Tribunalul Covasna (punct de vedere teoretic), Curtea de Apel Cluj - Secţia a IV-a pentru litigii de muncă şi asigurări sociale, Tribunalul Bucureşti - Secţia a VIII-a conflicte de muncă şi asigurări sociale (Sentinţa nr. 6.137/11.11.2020, Sentinţa nr. 3.977/2.06.2021, Sentinţa nr. 570/10.08.2021, Sentinţa nr. 1.221/22.02.2022, Sentinţa nr. 244/15.01.2021, Sentinţa nr. 614/29.01.2021, Sentinţa nr. 613/29.01.2021, Sentinţa nr. 157/12.01.2021, Sentinţa nr. 1.442/2.03.2022), Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă şi asigurări sociale (Decizia nr. 6.407/8.12.2021, Decizia nr. 507/31.01.2022, Decizia nr. 1.637/14.03.2022, Decizia nr. 1.638/14.03.2022, Decizia nr. 3.426/30.05.2022, Decizia nr. 3.457/30.05.2022, Decizia nr. 474/10.01.2023, Decizia civilă nr. 474/27.01.2023, Decizia nr. 5.107/4.10.2022, Decizia nr. 2.253/6.04.2022), Tribunalul Călăraşi (Sentinţa nr. 183/17.03.2022, Sentinţa nr. 739/11.11.2021), Curtea de Apel Galaţi - Secţia conflicte de muncă şi asigurări sociale, Curtea de Apel Iaşi, Curtea de Apel Oradea - Secţia civilă, Tribunalul Satu Mare, Tribunalul Bihor - Secţia I civilă (Sentinţa nr. 689/14.10.2020, Sentinţa nr. 184/8.03.2021), Curtea de Apel Piteşti - Secţia I civilă, Tribunalul Vâlcea (Sentinţa nr. 2.826/14.12.2021), Tribunalul Argeş (Sentinţa nr. 617/3.02.2021), Curtea de Apel Ploieşti, Curtea de Apel Suceava, Curtea de Apel Târgu Mureş, Curtea de Apel Timişoara, Tribunalul Timiş (Sentinţa nr. 765/8.06.2022, Sentinţa nr. 428/6.04.2022, Sentinţa nr. 883/1.07.2022, Sentinţa nr. 792/15.06.2022, Sentinţa nr. 1.837/4.11.2021, Sentinţa nr. 561/27.04.2022, Sentinţa nr. 564/27.04.2022, Sentinţa nr. 565/27.04.2022, Sentinţa nr. 429/6.04.2022, Sentinţa nr. 758/8.06.2022, Sentinţa civilă nr. 572/27.04.2022, Sentinţa nr. 884/1.07.2022, Sentinţa nr. 427/6.04.2022, Sentinţa nr. 1.113/9.06.2021).

76. Într-o a doua orientare, s-a arătat că este aplicabil termenul de prescripţie de 3 ani, potrivit dispoziţiilor din materia asigurărilor sociale, şi nu cel de 5 ani, aplicabil litigiilor fiscale.

77. S-a reținut că litigiul nu face parte din categoria celor care au ca obiect un raport juridic de drept fiscal, pentru a fi aplicabile dispozițiile din Codul de procedură fiscală. S-a avut în vedere că prin acțiune se solicită Casei de Pensii restituirea unei diferențe din indemnizația de gratitudine, reținută nejustificat pentru o contribuție de asigurări sociale de sănătate nedatorată. S-a apreciat că reținerea la sursă a contribuției nu califică raportul juridic respectiv ca fiind de drept fiscal.

78. Dispozițiile art. 219 din Codul de procedură fiscală, ce reglementează termenul de prescripție de 5 ani, se aplică numai creanțelor fiscale și pentru situațiile în care contribuabilul/ plătitorul uzează de dreptul de a cere restituirea creanțelor fiscale în cadrul procedurii speciale reglementate de dispozițiile Codului de procedură fiscală, în contradictoriu cu organul fiscal competent. Față de obiectul cererii, se constată că, în raportul juridic dedus judecătii, nu este aplicabil termenul de prescripție de 5 ani.

79. Potrivit art. 4³ alin. (2) din Legea nr. 341/2004, reglementările prevăzute de legislația privind pensiile, proprie fiecărui plătitor, referitoare la stabilire, plată, modificare, suspendare, reluare, încetare, expertizare, revizuire, contestare și recuperare a sumelor încasate necuvenit, se aplică și indemnizațiilor prevăzute de lege, dacă aceasta nu dispune altfel.

80. Legea nr. 341/2004 face trimitere la legislația referitoare la pensii cu privire la plata indemnizațiilor, în speță dispozițiile art. 107, art. 115, art. 179 și art. 181 din Legea nr. 263/2010, care prevăd un termen de prescripție de 3 ani, atât în situația în care casa de pensii nu a plătit beneficiarului întreaga sumă cuvenită, cât și în cazul sumelor plătite necuvenit, care trebuie restituite de beneficiar.

81. În acest sens, au comunicat hotărâri judecătorești următoarele instanțe: Tribunalul Covasna (Sentința nr. 519/16.06.2022), Tribunalul București - Secția a VIII-a civilă, conflicte de muncă și asigurări sociale (Sentința nr. 1.797/11.03.2021, Sentința nr. 3.067/26.04.2021, Sentința nr. 1.165/17.02.2021, Sentința nr. 4.633/18.06.2021, Sentința nr. 7.423/2.02.2021, Sentința nr. 3.310/16.05.2022), Tribunalul Ialomița, Tribunalul Ilfov, Tribunalul Teleorman - Secția conflicte de muncă, asigurări sociale și de contencios administrativ și fiscal, Curtea de Apel București - Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale (Decizia nr. 3.576/17.06.2021, Decizia nr. 2.373/11.04.2022), Tribunalul Călărași (Sentința nr. 626/23.09.2021), Curtea de Apel Constanța, Curtea de Apel Craiova, Tribunalul Bihor (Sentința nr. 1.034/17.12.2020), Tribunalul Vâlcea (Sentința nr. 2.180/8.10.2021), Tribunalul Timiș (Sentința nr. 306/17.03.2022, Sentința nr. 307/26.02.2021, Sentința nr. 594/1.04.2021, Sentința nr. 720/27.05.2022).

82. Ministerul Public a arătat că, la nivelul Secției judiciare - Serviciul judiciar civil, nu se verifică practică judiciară în vederea promovării unui eventual recurs în interesul legii în problema de drept care formează obiectul prezentelor sesizări.

VIII. Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție și a Curții Constituționale

83. Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii, prin Decizia nr. 22/2013, pronunțată în Dosarul nr. 19/2013 și publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 790 din 16 decembrie 2013, a admis recursurile în interesul legii declarate de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și de Avocatul Poporului și, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 4 alin. (4) și art. 5 alin. (1) lit. m) din Legea nr. 341/2004, coroborate cu prevederile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 285/2010, a stabilit că indemnizațiile lunare reparatorii și indemnizațiile lunare prevăzute de Legea nr. 341/2004 se calculează, în anul 2011, prin aplicarea coeficientului de 15% asupra cuantumului indemnizației aflat în plată în luna octombrie 2010.

84. Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, prin Decizia nr. 14/2020, pronunțată în Dosarul nr. 2.931/1/2019 și publicată în Monitorul Oficial al

României, Partea I, nr. 513 din 16 iunie 2020, a admis sesizarea pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile formulată de Curtea de Apel Galați - Secția conflicte de muncă și asigurări sociale și, în consecință, a stabilit că, în interpretarea art. 5 alin. (2) cu referire la art. 3 alin. (1) lit. b) pct. 3 din Legea nr. 341/2004, prin raportare la prevederile art. 154 alin. (1) lit. d), art. 155 și 114 din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal și art. 224 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 95/2006, deținătorii titlului de Luptător cu Rol Determinant nu datorează contribuție la asigurările sociale de sănătate pentru indemnizațiile primite în temeiul Legii nr. 341/2004.

85. Curtea Constituțională a respins excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 4 alin. (4) din Legea nr. 341/2004 prin deciziile nr. 13/2020, nr. 532/2014, nr. 678/2011, nr. 534/2011, nr. 228/2010, nr. 350/2009, nr. 1.087/2008 și nr. 591/2006.

IX. Raportul asupra chestiunii de drept

86. Prin raportul întocmit conform art. 520 alin. (8) din Codul de procedură civilă s-a apreciat că, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 4⁴³ alin. (2) din Legea nr. 341/2004, coroborate cu art. 1 pct. 10 și 11, art. 168, art. 219 din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, art. 2 alin. (2) lit. b) din Codul fiscal, termenul de prescripție aplicabil acțiunilor în restituirea sumelor reprezentând contribuții sociale de asigurări de sănătate, reținute din indemnizația de grațitudine prevăzută de art. 4 alin. (4) din Legea nr. 341/2004, este termenul de prescripție de 5 ani prevăzut de art. 219 alin. (1) din Codul de procedură fiscală.

X. Înalta Curte de Casație și Justiție

X.1. Asupra admisibilității sesizării

87. Pentru declanșarea procedurii în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, legiuitorul a instituit, prin dispozițiile art. 519 din Codul de procedură civilă, o serie de cerințe de admisibilitate, care trebuie îndeplinite cumulativ, respectiv:

- a) existența unei cauze aflate în curs de judecată, în ultimă instanță;
- b) cauza care face obiectul judecării să se afle în competența legală a unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului învestit să soluționeze cauza;
- c) ivirea unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată;
- d) chestiunea de drept identificată să prezinte caracter de noutate;
- e) asupra acesteia, Înalta Curte de Casație și Justiție să nu fi statuat și nici să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

88. Analizând elementele sesizării, se reține îndeplinirea simultană a tuturor condițiilor care permit declanșarea mecanismului de unificare a practicii judiciare.

89. Astfel, se constată că cele două cauze, care au făcut obiect al conexării instanței de sesizare, se află în curs de judecată, în faza procesuală a apelului, în competența legală a completurilor învestite.

90. În ce privește judecata în ultimă instanță, așa cum a fost determinată de către instanța de trimitere [și care nu mai poate fi supusă reevaluării, în raport cu prevederile art. 130 alin. (2) din Codul de procedură civilă], ea a fost dată de incidența dispozițiilor art. 96 alin. 1 pct. (2) din Codul de procedură civilă, coroborat cu art. 155 alin. (1) din Legea nr. 263/2010.

91. Se constată, de asemenea, că este îndeplinită și cerința de admisibilitate referitoare la caracterul esențial al chestiunii de drept pentru soluționarea pe fond a cauzei, instanța de trimitere justificând aptitudinea acesteia de a conduce la rezolvarea pe fond a pricinii, în condițiile în care motivele de apel pun în discuție modalitatea în care s-a dat dezlegare excepției prescripției extinctive, contestată prin criticile din apel.

92. Referitor la calitatea chestiunii de drept, de a fi una veritabilă, cu un grad de dificultate suficient de ridicat - astfel cum această sintagmă a fost analizată în doctrină și dezvoltată în jurisprudența

instanței supreme - de natură, așadar, să declanșeze mecanismul hotărârii prealabile, ea se verifică în speță, față de conținutul punctelor de vedere și al hotărârilor transmise de instanțele de judecată, care denotă că în materie există abordări diferite, susținute deopotrivă cu argumente juridice, constituindu-se însă în premise ale dezvoltării unei jurisprudențe neunitare.

93. Astfel, a rezultat că interpretarea și aplicarea, mai mult sau mai puțin completă ori coroborată a dispozițiilor legale în materie, au condus instanțele la a considera nu doar că termenul de prescripție extinctivă este diferit - de trei ani, din domeniul dreptului comun respectiv, de cinci ani, specific materiei fiscale, dar și că asemenea acțiuni au fost respinse, ca inadmisibile sau pentru lipsa calității procesuale pasive, soluții decurgând din calificarea diferită a aceluiași gen de raport juridic.

94. În ce privește conținutul chestiunii de drept se constată însă necesitatea fixării acesteia în cadrul normativ adecvat, apt să ducă la o rezolvare corectă.

95. În acest sens, în determinarea regimului juridic al prescripției extinctive, relevanță are stabilirea naturii creanței de valorificat și, în mod corespunzător, sunt determinante dispozițiile art. 1 pct. 10 și 11, art. 168 și art. 219 din Codul de procedură fiscală și art. 2 alin. (2) lit. b) din Codul fiscal, nereținute ca atare în sesizare.

96. De aceea, cadrul în care se va proceda la analiza întrebării va fi întregit cu textele de lege menționate anterior, neidentificate ca atare de titularul sesizării.

97. Cu privire la noutatea chestiunii de drept, ea subzistă în speță, în contextul în care, deși se pune în discuție restituirea unei părți din indemnizația de grațitudine, indemnizație reglementată și acordată potrivit dispozițiilor Legii nr. 341/2004, problema a devenit una de actualitate în urma pronunțării Deciziei nr. 14 din 17 februarie 2020 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 513 din 16 iunie 2020, prin care s-a stabilit existența unor situații de exceptare de la plata contribuțiilor la asigurările sociale de sănătate.

98. Se mai constată că problema de drept nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare și că nu s-a statuat anterior asupra sa printr-o hotărâre obligatorie pentru instanțe sau printr-o jurisprudență consolidată a instanței supreme, față de materia circumscrisă litigiului, care nu intră în competența de judecată a acesteia.

X.2. Asupra fondului sesizării

99. Chestiunea de drept a cărei dezlegare se solicită privește termenul de prescripție aplicabil acțiunilor în restituirea sumelor reprezentând contribuții de asigurări de sănătate reținute din indemnizația de grațitudine prevăzută de art. 4 alin. (4) din Legea nr. 341/2004.

100. Litigiile în cadrul cărora s-a ivit această chestiune de drept au ca obiect cereri de chemare în judecată formulate de beneficiarii indemnizației de grațitudine prevăzute de art. 4 alin. (4) din Legea nr. 341/2004, prin care se solicită obligarea caselor județene de pensii la restituirea sumelor reprezentând contribuții de asigurări sociale de sănătate reținute din aceste indemnizații, acordate în conformitate cu prevederile art. 3 alin. (1) lit. b) pct. 3 din acest act normativ.

101. Potrivit dispozițiilor art. 3 alin. (1) lit. b) pct. 3 din Legea nr. 341/2004, „(1) Pentru cinstirea memoriei celor care și-au jertfit viața și în semn de grațitudine față de cei care au luptat pentru victoria Revoluției române din decembrie 1989, se instituie următoarele titluri: (...) b) Luptător pentru Victoria Revoluției din Decembrie 1989: (...) 3. Luptător cu Rol Determinant - atribuit celor care în perioada 14-22 decembrie 1989 au avut un rol determinant la declanșarea și victoria Revoluției Române din Decembrie 1989, și-au pus viața în pericol în confruntările cu forțele de represiune, au ocupat și apărat obiectivele de importanță deosebită, care au aparținut regimului totalitar, doar în localitățile în care, în urma acestor acțiuni și confruntări au rezultat persoane ucise, rănite sau reținute, până la fuga dictatorului“, iar art. 4 alin. (4) din Legea nr. 341/2004 prevede că

„Persoanele care au obținut titlurile prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. b) pct. 3, cărora li s-au eliberat noile certificate potrivit art. 3², beneficiază de o indemnizație de gratitudine lunară în coeficient de 1,10, calculată pe baza coeficienților de multiplicare aplicați asupra câștigului salarial mediu brut utilizat la fundamentarea bugetului asigurărilor sociale de stat și aprobat prin legea bugetului asigurărilor sociale de stat, aferent anului pentru care se face plata“.

102. Prin Decizia nr. 14 din 17 februarie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 513 din 16 iunie 2020, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a stabilit, în interpretarea art. 5 alin. (2), cu referire la art. 3 alin. (1) lit. b) pct. 3 din Legea nr. 341/2004, prin raportare la prevederile art. 154 alin. (1) lit. d), art. 155 și 114 din Codul fiscal și art. 224 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 95/2006, faptul că deținătorii titlului de Luptător cu Rol Determinant nu datorează contribuție la asigurările sociale de sănătate pentru indemnizațiile primite în temeiul Legii nr. 341/2004.

103. S-au reținut, din analiza dispozițiilor art. 3 alin. (1) lit. b) pct. 1, art. 5 alin. (2) din Legea nr. 341/2004, art. 224 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 95/2006, art. 61 lit. a)-h), art. 62 alin. (1) lit. v), art. 114 alin. (1), art. 154 alin. (1) lit. d), art. 155 alin. (1) lit. a)-l) din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, la paragrafele 111-113, 115 și 116, următoarele: *Din coroborarea dispozițiilor menționate rezultă, pe de o parte, că veniturile de care beneficiază deținătorii titlurilor reglementate de Legea nr. 341/2004 nu sunt impozabile și, pe de altă parte, că, deși acest act normativ nu prevede nimic în legătură cu plata contribuțiilor la asigurările sociale de sănătate, aceasta nu înseamnă că ele s-ar datora (prin opoziție cu situația impozitelor pentru care se prevede scutirea), ci că trebuie făcută corelația necesară cu dispozițiile care reglementează această materie din Codul fiscal, dispoziții care stabilesc în legătură cu astfel de venituri (provenite din alte surse) condiția ca ele să fie impozabile pentru a constitui bază de calcul la stabilirea contribuției pentru asigurările sociale de sănătate. De aceea, împrejurarea că art. 5 alin. (2) din Legea nr. 341/2004 prevede în mod expres doar că indemnizația acordată în temeiul acestui act normativ nu se impozitează, fără a arăta și că nu intră în baza de calcul al contribuției de asigurări sociale de sănătate, nu poate duce la o altă concluzie, de vreme ce, față de calificarea legală de a nu constitui venit, ea oricum nu poate fi luată în considerare pentru determinarea acestor contribuții.*

Ca atare, încasarea unor astfel de indemnizații nu dă naștere, în sarcina beneficiarului lor, unei obligații de plată a contribuției la asigurările sociale de sănătate. (...)

Consecința regimului juridic specific al sumelor respective, care au caracter neimpozabil (cu accesoriul neplății contribuțiilor la asigurările sociale de sănătate), este aceea că beneficiarul lor nu poate fi considerat asigurat în sistemul public al asigurărilor sociale de sănătate (spre deosebire de situația unei anumite categorii de persoane - luptătorii răniți în Revoluție - cărora legiuitorul le recunoaște această calitate chiar în absența plății contribuțiilor).

Așadar, persoanele din categoria celor prevăzute de art. 3 alin. (1) lit. b) pct. 2-4 din Legea nr. 341/2004 nu datorează contribuții la asigurări sociale de sănătate pentru drepturile bănești încasate în temeiul acestei legi, dar, în același timp, nici nu vor beneficia de drepturile de asigurare prevăzute de Legea nr. 95/2006, câtă vreme nu intră în categoria celor care beneficiază de o asemenea asigurare fără plata contribuției [ca în ipoteza prevăzută de art. 3 alin. (1) lit. b) pct. 1 coroborat cu art. 224 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 95/2006 și art. 154 alin. (1) lit. d) din Codul fiscal].

104. Din jurisprudența instanțelor, expusă anterior, rezultă existența a două interpretări cu privire la termenul de prescripție aplicabil acțiunilor formulate pentru restituirea sumelor reprezentând

contribuții de asigurări sociale de sănătate, reținute din indemnizațiile de gratitudine acordate potrivit art. 4 alin. (4) din Legea nr. 341/2004.

105. Potrivit primei opinii, este incident termenul de prescripție de 5 ani, reglementat de art. 219 din Codul de procedură fiscală, iar potrivit celei de a doua opinii, este aplicabil termenul general de prescripție de 3 ani, prevăzut de art. 2.517 din Codul civil.

106. Termenul de prescripție extinctivă este intervalul de timp stabilit de lege înăuntrul căruia trebuie exercitat dreptul material la acțiune, sub sancțiunea stingerii acestuia. Dreptul la acțiune în sens material este posibilitatea reclamantului de a cere instanței obligarea pârâtului la executarea unei prestații, respectarea unei anumite situații juridice, recunoașterea unui drept contestat.

107. În litigiile în care s-a ivit problema de drept care formează obiectul prezentei sesizări, termenul de prescripție extinctivă reprezintă intervalul de timp, stabilit de lege, înăuntrul căruia poate fi exercitat dreptul la acțiune, în sens material, pentru restituirea sumelor reprezentând contribuții de asigurări sociale de sănătate, reținute la plata indemnizațiilor acordate beneficiarilor în temeiul art. 4 alin. (4) din Legea nr. 341/2004, sub sancțiunea pierderii acestui drept.

108. Divergența de jurisprudență privește aplicabilitatea dispozițiilor art. 2.517 din Codul civil, care prevăd termenul general de prescripție de 3 ani, sau a dispozițiilor art. 219 din Codul de procedură fiscală, care prevăd termenul de prescripție de 5 ani.

109. Termenul general de prescripție de 3 ani, prevăzut de art. 2.517 din Codul civil, este aplicabil „dacă legea nu prevede un alt termen“, așadar numai în situațiile în care nu sunt incidente dispoziții legale care reglementează un alt termen de prescripție.

110. Termenul de prescripție de 5 ani, prevăzut de art. 219 din Codul de procedură fiscală, este aplicabil cererilor contribuabilului/plătitorului pentru restituirea creanțelor fiscale plătite sau încasate fără a fi datorate, creanțe care au un regim specific de stabilire, executare silită, recuperare (în situația în care au fost plătite sau încasate fără a fi datorate), regim juridic reglementat de acest act normativ.

111. Legea nr. 341/2004, în temeiul căreia sunt acordate indemnizațiile de gratitudine la plata cărora au fost reținute contribuțiile de asigurări sociale de sănătate, și Legea nr. 263/2010, act normativ la care face trimitere art. 4³ alin. (2) din Legea nr. 341/2004, în sensul că „Reglementările prevăzute de legislația privind pensiile, proprie fiecărui plătitor, referitoare la stabilire, plată, modificare, suspendare, reluare, încetare, expertizare, revizuire, contestare și recuperare a sumelor încasate necuvenit, se aplică și indemnizațiilor prevăzute de lege, dacă aceasta nu dispune altfel“, nu conțin dispoziții referitoare la aceste contribuții obligatorii.

112. Pentru rezolvarea chestiunii de drept care a condus la divergența de jurisprudență se impune stabilirea naturii juridice a creanței reprezentând contribuția de asigurări sociale de sănătate, a cărei restituire se solicită, având în vedere natura raportului juridic în baza căruia a fost reținută și nu natura indemnizației pentru care a fost reținută sau calitatea părții care a procedat la reținerea acesteia.

113. În conformitate cu dispozițiile Legii nr. 95/2006, contribuția de asigurări sociale de sănătate, suportată de asigurați, constituie Fondul național unic de asigurări sociale de sănătate, un fond special care se stabilește și se utilizează potrivit acestei legi, gestionat prin Casa Națională de Asigurări de Sănătate și prin casele de asigurări de sănătate (art. 220 din Legea nr. 95/2006).

114. Activitatea privind declararea, stabilirea, controlul și colectarea, precum și soluționarea contestațiilor pentru contribuția de asigurări sociale de sănătate se realizează de către Agenția Națională de Administrare Fiscală, prin structurile de specialitate cu atribuții de administrare a creanțelor fiscale (art. 270 din Legea nr. 95/2006). În ceea ce privește obligația de plată, potrivit dispozițiilor art. 266 alin. (4) din Legea nr. 95/2006, „Termenul de prescripție a obligației de plată

privind contribuția de asigurări sociale de sănătate este prevăzut în Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală.”

115. Persoanele care au obligația plății contribuției de asigurări sociale de sănătate, precum și modul de stabilire, termenele de declarare și de plată ale contribuției sunt prevăzute în Codul fiscal (art. 228 din Legea nr. 95/2006), iar colectarea contribuțiilor datorate de persoanele obligate să se asigure se face potrivit prevederilor Codului de procedură fiscală, de către Ministerul Finanțelor Publice, prin Agenția Națională de Administrare Fiscală și organele fiscale subordonate acesteia (art. 265 din Legea nr. 95/2006).

116. Codul fiscal este actul normativ care stabilește cadrul legal privind impozitele, taxele și contribuțiile sociale obligatorii [prevăzute la art. 2 alin. (2) din Codul fiscal] care sunt venituri ale bugetului de stat, bugetelor locale, bugetului asigurărilor sociale de stat, bugetului Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate, bugetului asigurărilor pentru șomaj și fondului de garantare pentru plata creanțelor salariale, stabilește contribuabilii care au obligația să plătească aceste impozite, taxe și contribuții sociale, modul de calcul și de plată, procedura de modificare a acestora.

117. Printre impozitele, taxele și contribuțiile sociale obligatorii, reglementate de Codul fiscal, se regăsește, potrivit art. 2 alin. (2) lit. b) din acest act normativ, contribuția de asigurări sociale de sănătate, datorată bugetului Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate.

118. În ceea ce privește cadrul legal de administrare a impozitelor, taxelor și contribuțiilor sociale obligatorii reglementate de Codul fiscal, acesta este stabilit prin Codul de procedură fiscală, act normativ cadru care reglementează drepturile și obligațiile părților din raporturile juridice fiscale privind administrarea creanțelor fiscale datorate bugetului general consolidat, indiferent de autoritatea care le administrează, cu excepția cazului când prin lege se prevede altfel [art. 2 alin. (1) din Codul de procedură fiscală], și care constituie procedura de drept comun pentru administrarea creanțelor fiscale. Numai în situațiile în care Codul de procedură fiscală nu dispune, se aplică prevederile Codului civil și ale Codului de procedură civilă, în măsura în care acestea pot fi aplicabile raporturilor dintre autorități publice și contribuabili/ plătitori (art. 3 din Codul de procedură fiscală).

119. Codul de procedură fiscală definește noțiunea de contribuție socială, „prelevare obligatorie realizată în baza legii, care are ca scop protecția persoanelor fizice obligate a se asigura împotriva anumitor riscuri sociale, în schimbul căreia aceste persoane beneficiază de drepturile acoperite de respectiva prelevare“ (art. 1 pct. 5), similar definiției prevăzute de art. 7 pct. 10 din Codul fiscal, precum și noțiunea de creanță fiscală, care reprezintă „dreptul la încasarea oricărei sume care se cuvine bugetului general consolidat, reprezentând creanța fiscală principală și creanța fiscală accesorie“ (art. 1 pct. 10).

120. Analiza coroborată a acestor dispoziții conduce la concluzia potrivit căreia contribuția de asigurări sociale de sănătate este o contribuție socială obligatorie, datorată bugetului Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate, prevăzută de Legea nr. 95/2006, inclusă în categoria impozitelor, taxelor și contribuțiilor sociale obligatorii reglementate de Codul fiscal și Codul de procedură fiscală, iar dreptul la încasarea acestei contribuții reprezintă creanță fiscală.

121. Dreptului de creanță fiscală principală, reprezentând „dreptul la perceperea impozitelor, taxelor și contribuțiilor sociale, precum și dreptului contribuabilului la restituirea sumelor plătite fără a fi datorate și la rambursarea sumelor cuvenite, în situațiile și condițiile prevăzute de lege“ (art. 1 pct. 11 din Codul de procedură fiscală) îi corespunde o obligație fiscală principală, și anume „obligația de plată a impozitelor, taxelor și contribuțiilor sociale, precum și obligația organului fiscal de a restitui sumele încasate, fără a fi datorate și de a rambursa sumele cuvenite, în situațiile și condițiile prevăzute de lege“ (art. 1 pct. 28 din Codul de procedură fiscală).

122. În raport cu cele reținute, Codul de procedură fiscală reglementează inclusiv dreptul la perceperea contribuțiilor sociale de asigurări de sănătate, corelativ cu obligația de plată a acestora, cât și dreptul la restituirea contribuțiilor sociale de asigurări de sănătate plătite/încasate fără a fi datorate, corelativ cu obligația de restituire a celor plătite/încasate fără a fi datorate. În ceea ce privește restituirea creanțelor fiscale, dispozițiile art. 168 din Codul de procedură fiscală prevăd că „(1) Se restituie, la cerere, contribuabilului/plătitorului orice sumă plătită sau încasată fără a fi datorată. (2) În situația în care s-a făcut o plată fără a fi datorată, cel pentru care s-a făcut astfel plata are dreptul la restituirea sumei respective“.

123. Rezultă că legea aplicabilă raportului juridic, constituit din dreptul la restituirea contribuțiilor sociale de asigurări de sănătate plătite/încasate fără a fi datorate și obligația de restituire a celor plătite/încasate fără a fi datorate, este Codul de procedură fiscală.

124. Împrejurarea că, astfel cum s-a configurat în litigiul principal, partea procesuală pasivă în raportul juridic dedus judecății nu este organul fiscal, ci casa de pensii teritorială, cea care a efectuat reținerile, nu este aptă să modifice natura dreptului de creanță la a cărui valorificare se tinde, cu regimul juridic adecvat și asociat acestuia sub aspectul prescripției extinctive.

125. Aceasta întrucât casa de pensii a avut doar calitatea de plătitor, în sensul dispozițiilor art. 1 pct. 35 din Codul de procedură fiscală, adică „persoana care, în numele contribuabilului, conform legii, are obligația de a plăti sau de a reține și de a plăti ori de a colecta și plăti, după caz, impozite, taxe și contribuții sociale“.

126. În realitate, natura creanței este cea care imprimă și natura raportului juridic, care este unul de drept fiscal, chiar dacă în proces nu stă direct organul fiscal, căruia să îi fie opusă obligația de restituire, ci acela care a colectat contribuția, în numele organului fiscal.

127. Pe cale de consecință, în ceea ce privește prescripția dreptului la acțiune pentru restituirea creanțelor constând în contribuțiile sociale de asigurări de sănătate, încasate fără a fi datorate, reținute de casele județene de pensii din indemnizațiile acordate potrivit art. 4 alin. (4) din Legea nr. 341/2004, sunt aplicabile dispozițiile art. 219 alin. (1) din Codul de procedură fiscală, care reglementează prescripția dreptului de a cere restituirea, și anume „(1) Dreptul contribuabilului/plătitorului de a cere restituirea creanțelor fiscale se prescrie în termen de 5 ani de la data de 1 ianuarie a anului următor celui în care a luat naștere dreptul la restituire“.

128. Cu privire la stabilirea termenului de prescripție a dreptului la acțiune, instanța de trimitere a făcut referire și la dezlegările conținute de Decizia nr. 10/2014 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 832 din 14 noiembrie 2014, pentru interpretarea dispozițiilor art. 47 alin. (1) și (2) din Legea nr. 76/2002, potrivit cărora „(1) Sumele acordate în mod necuvenit din bugetul asigurărilor pentru șomaj, precum și orice alte debite constituite la bugetul asigurărilor pentru șomaj, altele decât cele provenind din contribuții, se recuperează pe baza deciziilor emise de agențiile pentru ocuparea forței de muncă sau, după caz, de centrele regionale de formare profesională a adulților, care constituie titluri executorii. (2) Sumele prevăzute la alin. (1) se recuperează de la beneficiari în termenul general de prescripție legal“.

129. S-a stabilit, în condițiile în care problema de drept a privit termenul de prescripție prevăzut de art. 47 alin. (2) din Legea nr. 76/2002, anume dacă acesta este termenul general de prescripție de 3 ani reglementat de art. 3 din Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extintivă (art. 2.517 din Codul civil) sau termenul de prescripție de 5 ani reglementat de art. 131 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală [în prezent art. 219 alin. (1) din Codul de procedură fiscală în vigoare de la 1 ianuarie 2016], că „termenul general de prescripție legal“

prevăzut de aceste dispoziții este termenul de 3 ani reglementat de art. 3 alin. (1) din Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă, respectiv art. 2.517 din Codul civil.

130. Raționamentul instanței supreme care a condus la această dezlegare, cu privire la dispoziții legale având legătură cu o altă contribuție socială obligatorie, distinge între dreptul contribuabililor de a cere compensarea sau restituirea creanțelor fiscale, potrivit art. 131 din Codul de procedură fiscală, și obligația de restituire de către aceștia a sumelor încasate necuvenit din bugetele acestor contribuții. S-a reținut că prin emiterea deciziei, conform art. 47 alin. (1) din Legea nr. 76/2002, se stabilește creanța prin exercitarea dreptului subiectiv la recuperarea debitului ce corespunde obligației având ca izvor un fapt juridic ilicit și care generează răspunderea juridică delictuală, precum și faptul că restituirea prevăzută de art. 131 din Codul de procedură fiscală, care privește dreptul contribuabililor de a cere compensarea sau restituirea creanțelor fiscale, este o chestiune diferită de obligația angajaților la restituirea debitelor constituite la bugetul asigurărilor pentru șomaj, obligație de restituire care are un temei delictual, fiind determinată de încălcarea ulterioară a unor cerințe ale legii.

131. Ca atare, raționamentul instanței, atunci când a dat dezlegarea obligatorie, conform hotărârii prealabile menționate, nu este aplicabil mutatis mutandis, întrucât vizează o altă cauză a dreptului subiectiv de valorificat, identificată pe temei delictual, de natură să angajeze, așadar, o răspundere civilă delictuală, cu termenul de prescripție de drept comun corespunzător acestei materii.

132. Faptul că Legea nr. 341/2004 conține norme de trimitere la Legea nr. 263/2010, prin art. 4³ alin. (2) din Legea nr. 341/2004, în sensul că reglementările prevăzute de legislația privind pensiile, proprie fiecărui plătitor, referitoare la stabilire, plată, modificare, suspendare, reluare, încetare, expertizare, revizuire, contestare și recuperare a sumelor încasate necuvenit, se aplică și indemnizațiilor prevăzute de Legea nr. 341/2004, dacă aceasta nu dispune altfel, nu este de natură să conducă la o altă concluzie privind termenul de prescripție.

133. Legea nr. 263/2010 reglementează, într-adevăr, o procedură specială pentru recuperarea sumelor reprezentând prestații de asigurări sociale/alte drepturi prevăzute de legi speciale încasate necuvenit, cu aplicarea termenului general de prescripție, prevăzut de art. 2.517 din Codul civil, astfel: art. 107, art. 179 din Legea nr. 263/2010 prevăd acordarea/recuperarea de către casele teritoriale de pensii a diferenței între sumele stabilite și/sau plătite și cele legal cuvenite, ulterior stabilirii și/sau plății drepturilor de pensie, stabilite prin decizie de revizuire, în cadrul termenului general de prescripție (art. 107), precum și recuperarea, prin decizii de recuperare emise de casele teritoriale de pensii, a sumelor încasate necuvenit cu titlu de prestații de asigurări sociale/alte drepturi prevăzute de legi speciale, cu respectarea termenului general de prescripție de 3 ani (art. 179); art. 181 din Legea nr. 263/2010 prevede, în ceea ce privește executarea silită, o situație de excepție de la prevederile art. 226 alin. (10) din Codul de procedură fiscală (potrivit cărora instituțiile publice finanțate total sau parțial de la bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat, bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate și bugetul asigurărilor pentru șomaj, după caz, care nu au organe de executare silită proprii, transmit titlurile executorii privind venituri ale bugetului general consolidat, spre executare silită, organelor fiscale din subordinea ANAF), în sensul că debitele provenite din prestații de asigurări sociale/alte drepturi prevăzute de legi speciale se recuperează prin reținere/compensare din/cu drepturile lunare plătite debitorului prin casele teritoriale de pensii, cu respectarea aceluiași termen general de prescripție de 3 ani. În cazul în care se constată că recuperarea debitului nu se poate face în termenul general de prescripție de 3 ani, casa teritorială de pensii transmite titlul executoriu organului fiscal central, în vederea punerii în executare silită, potrivit dispozițiilor Codului de procedură fiscală.

134. Această procedură specială este aplicabilă, însă, având în vedere norma de trimitere, indemnizațiilor prevăzute de Legea nr. 341/2004, cu privire la acordarea/recuperarea acestora, nu și contribuției de asigurări sociale de sănătate, care beneficiază, prin prisma naturii juridice, de o reglementare distinctă de cea a indemnizației din care a fost reținută, prin Legea nr. 95/2006, Codul fiscal și Codul de procedură fiscală.

135. Faptul că reținerea contribuției de asigurări sociale de sănătate a condus la reducerea indemnizației de gratitudine acordate în temeiul Legii nr. 341/2004 a determinat beneficiarul indemnizației la formularea acțiunii împotriva casei județene de pensii (care a calculat, a reținut contribuția de asigurări sociale de sănătate și a virat-o către Fondul național unic de asigurări sociale de sănătate, gestionat prin Casa Națională de Asigurări de Sănătate și prin casele de asigurări de sănătate), pentru restituirea diferenței de indemnizație. Aceasta nu înseamnă, însă, că acțiunii în restituire îi sunt incidente dispozițiile legale care prevăd termenul general de prescripție de 3 ani.

136. Diferența de indemnizație, a cărei restituire se solicită, este, în concret, contribuția de asigurări sociale de sănătate, motivat de faptul că a fost încasată fără a fi datorată, reținută nejustificat de casa județeană de pensii, ca urmare a aplicării greșite a prevederilor legale privind plata contribuțiilor de asigurări sociale de sănătate. De aceea, regimul juridic aplicabil contribuției de asigurări sociale de sănătate este determinat de natura juridică a acesteia și nu de cea a drepturilor bănești încasate în temeiul Legii nr. 341/2004, fiind, ca atare, pentru toate argumentele arătate anterior, o creanță fiscală, supusă valorificării înăuntrul termenului de prescripție de 5 ani.

Pentru aceste motive, în temeiul art. 521 cu referire la art. 519 din Codul de procedură civilă,

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

DECIDE:

Admite sesizările conexate, pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile, formulate de Curtea de Apel Craiova - Secția de litigii de muncă și asigurări sociale în dosarele nr. 4.165/63/2021 și nr. 3.735/63/2021, și, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 4³ alin. (2) din Legea nr. 341/2004, coroborate cu art. 1 pct. 10 și 11, art. 168, art. 219 din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, art. 2 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, stabilește că: Termenul de prescripție aplicabil acțiunilor în restituirea sumelor reprezentând contribuții sociale de asigurări de sănătate, reținute din indemnizația de gratitudine prevăzută de art. 4 alin. (4) din Legea nr. 341/2004, este termenul de prescripție de 5 ani prevăzut de art. 219 alin. (1) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală. Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 521 alin. (3) din Codul de procedură civilă.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 24 aprilie 2023.

VICEPREȘEDINTELE DELEGAT AL ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

GABRIELA ELENA BOGASIU

Magistrat-asistent,

Ileana Peligrad